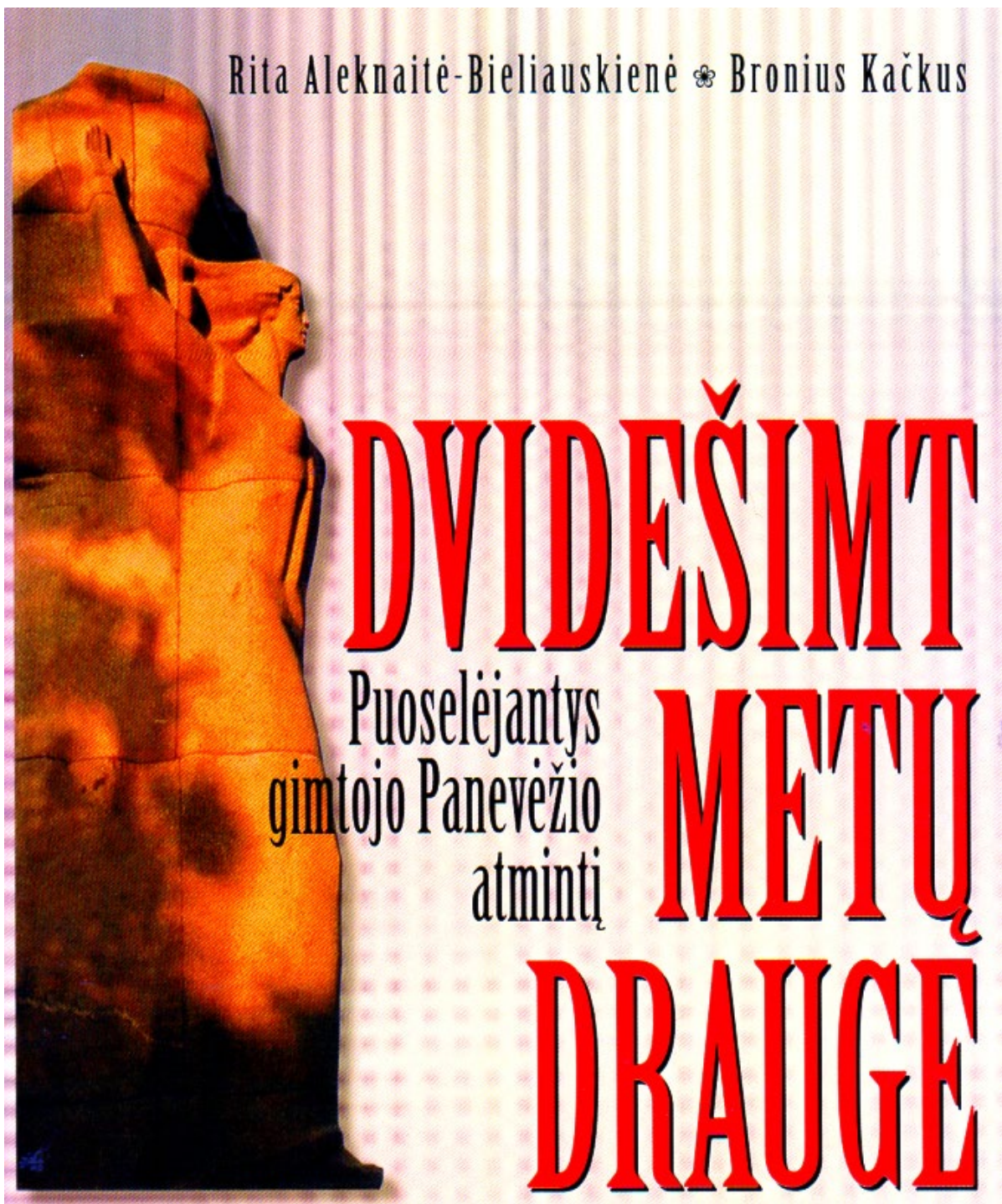

Rita Aleknaitė-Bieliauskienė * Bronius Kačkus

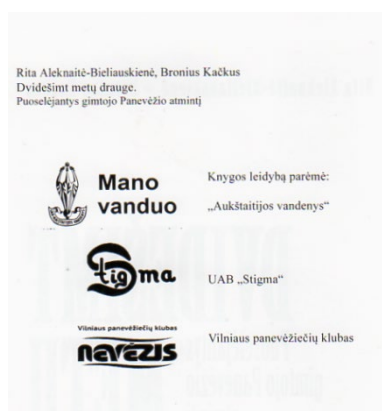
RITA ALEKNAITĖ-BIELIAUSKIENĖ * BRONIUS KAČKUS

DVIDEŠIMT METŲ DRAUGE

Puoselėjantys gimtojo Panevėžio atmintį

aks

Vilnius, 2020

Knygoje plačiai atverti Panevėžio kultūros istorijos puslapiai. Dėmesys skirtas ir istorijai ir asmenybėms. Po kruopelę buvo kaupiamos žinios apie žemiečius: išblaškytus po pasaulį, nuklydusius į kitus atolus, tačiau mieste ir Lietuvos gamtovaizdyje palikusius reikšmingų veiklos štrichų. Skaitome ir apie Panevėžyje, apylinkėse gimusius, tuos, kurie mokėsi pirmojoje lietuviškoje gimnazijoje, pradėjusioje veikti gera savaitė anksčiau nei Vytauto Didžiojo gimnazija Vilniuje. Apie vieną kitą pedagogą ir jo auklėtinį. Apie tėviškę arba tapusį savu miestą. Prisimena dar esantys, turintys ką papasakoti įvairių mokslų daktarai, profesoriai, gydytojai, visuomenėje aktyviai dirbantys panevėžiečiai. Pavartykime knygos puslapius.

Stanislovas Kuzma. Paminklas Lietuvos Didžiajam
Kunigaikščiui ir Lenkijos Karaliui Aleksandrui, 2003 m.

PRATARMĖ

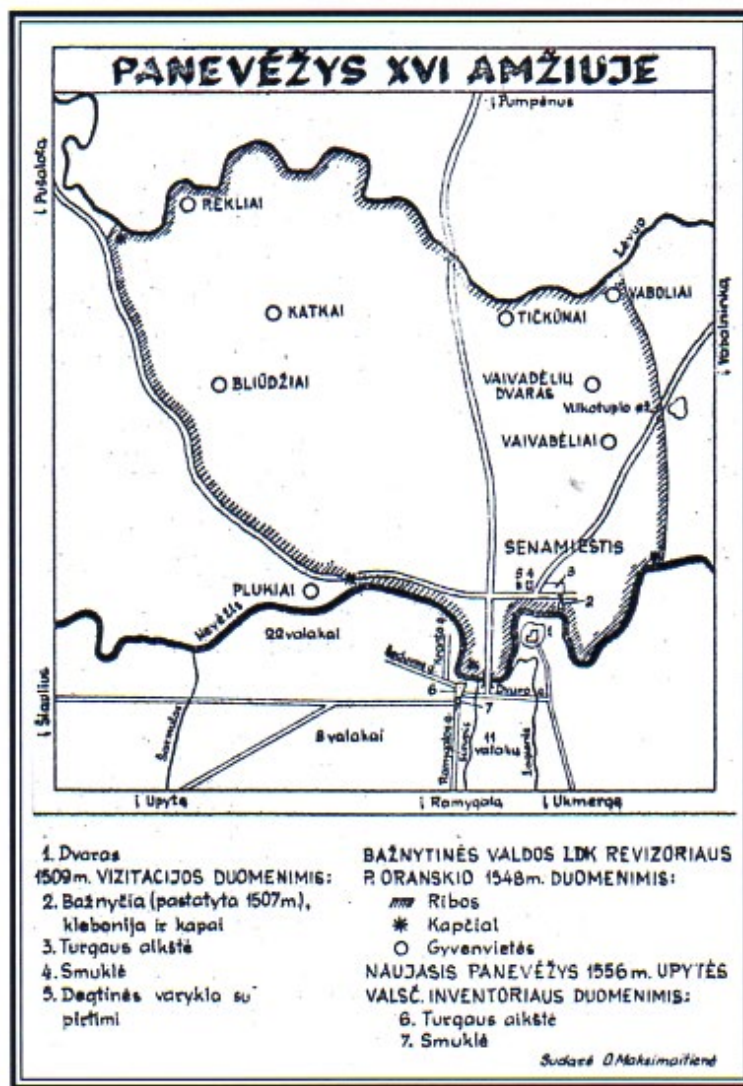
Didelis miestas kažkada mums atrodė tarsi saugi priebėga nuo raštingumo, savirealizacijos erdvės stokos. Viliojo universitetų, kitų aukštųjų mokyklų, vis iškilesnių didikų rūmų, kuriuose jau buvo apgyvendinami menai, spindesiu, saliu, kurios skleidė sukurto pasaulio garsyno viliojantį aidą, šviesa. Didelis miestas žadėjo pagalbą sergančiam, darbą darbščiam, egzistenciją pašlemėkui, patikimą slaugą sergančiam, globą senam. Bastūnai tuščias pramogas, smalsiam – dvasingo įkvėpimo nišas. Dideliame mieste žmogus gali dingti, išnykti minioje. Tačiau ateina laikas, kai jis pajunta vienišumą, minios abejingumą. Žmogus pradeda ieškoti žmogaus – artimo prigimtimi, įpročiais, išgyvenančio panašias nostalgiskas jausenas. Aišku, kad tai būdinga vyresniems žmonėms – išauginusiems vaikus ir vaikaičius, sukaupusiems gyvenimo patirtį. Mačiusiems šilto ir šalto, dabar kiekvieną pavasarį gebantiems įvertinti vėl balta skraiste pasipuošiančių sodų vertę prabėgusio laiko matmenimis.

Žmogaus amžiui linkstant link žiemų, šviesos take vis dažniau susibėge žemiečiai prisimena jau-

nystės laiką ir vietą, kurią mes vadiname Tėviške. Taip gimsta bendruomenės, tėviškėnų sambūriai. Toks radosi ir Vilniuje – apie Panevėžį godojančiųjų ratas. Juk kadaise aplinkybių atviloti į tą net *sostine* vadintą Aukštaitijos miestą, skubėjo žmonės kas semtis mokslo, kas jį ginti, kas pasiryžę kalnus vardan miestelėnų nuversti. O dabar, prabėgus dešimtmečiams, susibūrę draugėn bando Lietuvos peizaže išvelgti vis daugiau panevėžietišku spalvų: keliaudami po Lietuvą, fiksuodami nuo Panevėžio nuklydusių asmenybių gyvenimą, įvertindami tėviškėnų pasiekimus, pažadintoje atmintyje atgaivindami miesto peizažą, žmones, įvykius – dažnai istorikų, kultūrologų seniai pamirštus. Siekdami padėti naujajai kartai suvokti Panevėžyje dirbusių, daug nuveikusių asmenybių svarbą ir būtinybę jiems uždegti atminimo ugnes. O gal tiesiog emocijų pliūpsniui subangavus sušukti: mano mieste, aš visada su tavimi!

„Seniausia neabejotina rašto žinia apie Panevėžį tesiekia XVI a. pradžią. Tai yra didžiojo Lietuvos kunigaikščio Aleksandro 1503 m. rugsėjo 7 d. raštas Ramygalos klebonui. Jame pasakyta, kad didysis kunigaikštis Aleksandras, sužinojęs iš Vilniaus vyskupo (Vaitiekaus Taboro), kad dalis tos parapijos gyventojų dėl bažnyčios tolumo melstis renkasi krūmokšniais apaugusioje vietoje tarp Nevėžio ir Lėvens upių, kas grėsė žmonėms grįžti į pagonybę, dovanojo tą žemę (Ostrovą) Ramygalos bažnyčiai, kad jos klebonas įkurtų ten bažnytelę, kaip parapijos filiją. Tuo pačiu raštu Aleksandras paskyrė jai išlaikyti žemes tarp Nevėžio bei Lėvens upių ir tarp Vilkotupės ežero bei Žiurblio pievos su laukais, miškais, pievomis, vandenimis, žuvimis, žvėrimis, paukščiais, aviliais, malūnais ir kt. su visomis teisėmis, nepalikdamas į tuos turtus sau jokių teisių. Be to, Ramygalos klebonui jis leido įsteigti dovanotose žemėse smuklę su propinacijos teise ir atleido ją nuo mokesčių. Jis taip pat patvirtino Trakų vaivados ir Lietuvos maršalkos Jono Zabžezinskio dovanojimą tam pačiam klebonui smuklės, esančios prie Lėvens toje pačioje žemėje, suteikdamas tas pačias teises.

Kamilija Zaborskienė.
L. Greiserio nuotr., apie
1930 m. PAVB F153-78

sioms mokykloms. Dėstė Vilniaus universitete. Kaip nepaisiusią marksistinės ideologijos atleista. Dirbo Istorijos institute, tapo Vilniaus pedagoginio instituto profesorė.

Dėmesio verti prof. V. Zaborskaitės prisiminimai apie Panevėžį. „Pagrindinėje Respublikos gatvėje, kurioje gyvenome, stovėjo dar ne vienas medinis namas, skendintis sodų žalumoje. Buvo ir mūrinių pastatų, išlikusių dar iš prieškarinio, carinių laikų, kaip priešais mūsų namus kitoje gatvės pusėje boluojantys tie patys Vyrių gimnazijos rūmai, ar gretimai – trijų aukštų gyvenamasis namas. Tačiau labai greitai dygo ir nauji, gražūs statiniai – prisimenu tą spartų miesto gražėjimą ketvirtajame dešimtmetyje, vis naujų, modernių pastatų radimąsi, kaip Lietuvos Bankas toje pat Respublikos gatvėje arba Vytauto Žemkalnio suprojektuota mergaičių gimnazija kitapus Nevėžio.

Respublikos gatvė tęsėsi į šiaurę, geležinkelio stoties, Nevėžio ir tilto per jį linkui. Prie pat upės raudonavo Montvilo mielių fabrikas. Praeinant stipriai ir keistai kvėpėdavo mielinis. Kitoje gatvės pusėje stūksojo irgi raudonų plytų vadinamieji Šaulių namai, kuriuose vykdavo literatūros vakarai, saviveikliniai vaidinimai ir gastrolės – ten pirmą kartą pamačiau atvažiavusią gastroluoti operą, sukrečiantį įspūdį padariusius „Traviatą“ ir „Pajacų“ su pačiu Kipru Petrausku. Ten 1940 metais įsikūrė ir vėliau plačiai išgarsėjęs dramos teatras, kol jam jau vėlyvuosiu sovietmečiu buvo pastatytas specialus pastatas Laisvės aikštėje.

Respublikos gatvės atkarpa į pietus nuo mūsų namų rėmėsi į didelį, seną, baltą Amatų mokyklos pastatą. Maždaug per pusę ją kirtė Vasario 16-osios gatvė. Tai ir buvo Panevėžio centras, kur koncentravosi geriausios parduotuvės, svarbios švietimo ir kultūros įstaigos – muziejus, biblioteka, apygardos teismas. Šiaurės rytiniame tos kryžkelės kampe stovėjo J. Zaborskio ir A. Laurinaičio vaistinė. Priešais ją į pietus – Etinchofo medžiagų parduotuvė, o ant likusių dviejų kampų – pagrindiniai knygynai: priešais vaistinę – senasis Masiulio, o priešais jį, kitoje Vasario 16-osios gatvės pusėje – „Spaudos Fondo“ knygynai. Pas Masiulį paprastai pirkdavome vadovėlius, sąsiuvinius, pieštukus, plunksnas, rašalą ir panašius reikmenis, o „Spaudos Fonde“ – naujai išėjusias knygas. Įdomu būdavo sustoti prie jo vitrinos ir apžiūrėti literatūros naujienas. Joje pamačiau ir ką tik išėjusią Putino poezijos knygą – „Kelius ir kryžkelius“.

Šaulius. O Stasys sekma dienais su seneliais važiuodavo į miesto turgų pardavinėti išdrožtų lankelių, segtukų ir kitokių gėrybių. Stasys visada jautė nostalgiją tiems namams ir seneliams.

Baigė Lietuvos TSR valstybinį dailės institutą (vėliau – VDA, 1973). 1973–1976 m. dailės institute dėstė piešimą, 2000–2001 m. – Vilniaus dailės akademijoje skulptūrą. Jo kūrinių turi Lietuvos dailės muziejus, A. Tretjakovo galerija Maskvoje, Olimpinis sporto muziejus Lozanoje, kiti užsienio šalių muziejai. Apdovanotas Valstybine premija (1982), Nacionaline premija (1996), Gedimino trečiojo laipsnio ordinu (1997).

Susitikimo metu sužinojome, kad Stanislovo ir senelio brolio, žymaus chirurgo, buvusio Panevėžio tarybos nario Vlodo Kuzmos, genties šaknys tos pačios, garsios Kuzmų giminės.

Skulptorius Stanislovas Kuzma

Gražaus tembro, sodrus, „aksominis“ Vitalijos balsas puikiai tiko G. Pergolesi „*Stabat mater*“ mal-dai. Kunigaikštis Orlovskis „Šikšnosparnyje“ leido pasireikšti Vitalijos artistiniams gebėjimams. Juk tai operetė – žaismė, persikūnijimas, galantiškumas!

Ir būdama teatro solistė nepamiršo Lietuvos žmo-nių, nevengė dalyvauti filharmonijos koncertuose. Ji rasdavo repertuaro, tinkančio dainuoti žemdirbiams filharmonijos filialo Pušalote atidaryme ir Klovai-niuose Pakruojo rajone greta Vilniaus kvarteto ar liaudiškos muzikos ansamblio. Vitalija dalyvavo ir edukaciniuose projektuose. Dainuota visuose dides-niuose miestuose: kultūros namų, didelėse ir kuklio-se ūkių, mokyklų salėse.

Romantišką Vitalijos Šiškaitės asmenybę įprasmina jos kuriama poezija. Poeti-nio žodis ir muzika gyvenime guodžia...

Greta V. Šiškaitės būtinai reikia minėti jos tėvą Praną Šišką. Jį atsimena ne tik Panevėžio moksleiviai, muzikai. Pumpėnų vyresni žmonės jį pamena dirbusį su bažnyčios choru. Pasakojo kaip apie „nepaprastos inteligencijos, smetoniškos kultū-ros, reiklų sau ir choristams žmogų. Repeticijų metu choristai savo atliekamas partijas turėdavo gerai mokėti pagiedoti po vieną. Jo vadovavimo metais bažnyčios choras prilygo profesionaliems kolektyvams. Visais laikais choristai turėjo gražių tradicijų: švęs-davo Šv. Cecilijos dieną, mokėjo gražiai, su daina bendrauti prie stalo.“

Vitalija Šiškaitė
televizijos studijoje

Dainininkas, chorų dirigentas, prof. Dainius Puišys

Kompozitorius Bronius Kutavičius

Panevėžio teatrų aktorių Onos ir Donato Banionių auksinės vestuvės

Seserys Baužytės
(iš kairės): Jūra Marija,
Nijolė Angelė,
Danutė Julijona, 1962 m.

čulis buvo Seredžiaus bažnyčios zakristijonas ir vaikus auklėjo maldoje. Į didelę šeimą laisvamanybės įnešė iš Amerikos atvykęs žentas, vyriausios dukros vyras.

Senelis iš tėvelio pusės Karolis Baužys irgi buvo zakristijonas. Jam daug įtakos turėjo kunigas Jonas Burba. 18-metį senelį kunigas iš Tverės atsivežė į Labanorą, padarė knygnešiu ir daraktoriumi. Karolis Baužys buvo didelis lietuvininkas, palaidotas Kernavėje. Ir močiutė Karolina sąmoningai priešinosi krašto nutautinimui, platino knygas ir laikraščius. Jie niekada nepateko į žandarų pinkles, spaudą slėpdavo ant bažnyčios lubų, močiutė – ir savo plačiuose sijonuose, kuriuos segėjo vieną ant kito. Apatinių sijonų kišenėse prirėkus slėpdavo knygas, maldaknyges, tais laikais net bjauriausi žandariai nekaišiodavo rankų po moterų sijonais. Močiutė norėjo, kad visi keturi sūnūs taptų kunigais, bet vyriausias sūnus Alfonsas ir mano tėvelis pasirinko kitą kelią. Visada buvo patriotas, saugojęs Lietuvos palikimą. Juozas Baužys Panevėžyje nuo sunaikinimo išgelbėjo Upytės teismo pastatą Kranto gatvėje, dabar žinomą kaip seniausią, reikšmingą statinį. Apie 1961 m. jau architektai, istorikai įrodė pastato istorinę vertę. Tačiau tėvelis buvo labai giliai ir nuoširdžiai tikintis. Visais laikais jis eidavo į bažnyčią. Namuose visada švęsdavome Šv. Velykas, Kalėdas. Mes, vaikai, kur bebūtume, visada susirinkdavome per šias šventes. Man tikėjimas ir bažnyčia davė daug stiprybės ir nusiramino sunkiausiomis akimirkomis. Dažniausiai eidavau į Šv. Mikalojaus bažnyčią, ten buvo pašarvota ir močiutė Karolina. Kai tėvelis ir dėdės mokėsi Vilniuje, tai buvo vienintelė lenkų neuždaryta lietuviška bažnyčia – ji mums tapo svarbiausia. Dabar lankau parapijinę Šv. arkangelo Rapolo bažnyčią, nueinu ir į Šv. apaštalo Pilypo ir Jokūbo bažnyčią – ją labai mėgo vyriausioji sesuo.

pat. Anksti ryte Nijolė nubėgdavo pamelžti karvės. „O kai karvės nebebuvo – nebeturėjome ir ko valgyti“, – sako Nijolė ir tęsia: „Su Panevėžiu aš suaugau. Anksčiau man patikdavo atvažiuoti į Vytauto Žemkalnio gimnaziją. Eugenijus Urbonas mokėjo priimti svečius, puoselėjo lietuvišką žodį, Maironio palikimą... Mieste stipri, kovinga organizacija „Tėviškenai“, bet nepatinka, kad iki šiol miestas nesugeba pastatyti Juozo Zikaro specialiai Laisvės aikštei sukurto „Laisvės“ skulptūros!“

Su Nijole Baužyte kalbėjosi žurnalistė Daiva Červokienė. „Mamos tėvas Simonas Ba-

Pedagogas Sigitas Saladžinskas

Muzikai Regina ir Pranas Tamošaičiai

Adolfas Karaška ir jo
diplomantė Romualda
Kuodytė, 1951 m.

Rūta Prusevičienė

ja), Rygoje, Peterburge ir kt..

pedagogės. Pianisčių – pedagogių Angelės Teresės Karaškaitės-Akelienės (g. 1945) ir Nijolės Karaškaitės-Beniušienės (g. 1950) iniciatyvos atsispindi ir panevėžiečių klubo veikloje.

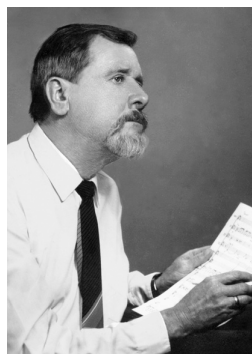
Karaškaitė Nijolė, pianistė, VšĮ Musica Vitale direktorė, Vilniaus Tarptautinio jaunimo muzikos konkurso Premio Scarlatti ir Tarptautinio muzikos festivalio Le strade d'Europa. Lietuva-Italija organizatorė. LMPS Vilniaus skyriaus pirmininkė, Vilniaus miesto muzikos mokytojų metodinio būrelio pirmininko pavaduotoja, Lietuvos Kultūros kongreso tarybos narė, ECMTA narė.

Baigė LMTA fortepijono specialybę, prof. Eugenijaus Ignatonio klasę. Vilniaus Algirdo muzikos mokyklos fortepijono specialybės mokytoja-ekspertė, koncertmeisterė.

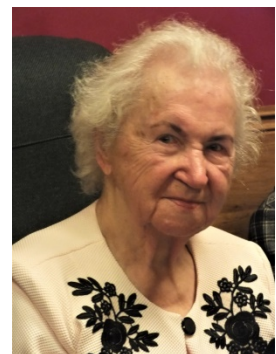
Paskelbė straipsnių. Skaitė pranešimus muzikos ir bendrosios pedagogikos, kultūros ir etikos klausimais konferencijose, kongresuose Lietuvoje ir užsienyje. Nuo 1998 m. dalyvavo tarptautiniuose švietimo renginiuose (International Education): Baltic Mare Conferenc Talline, II Pasauliniame švietimo kongrese Vašingtone, Briuselyje, Berlyne, Potsdame, Prahoje, Bratislavoje, Krokuvoje, Varšuvoje, Stockholme, Gotlando salose, Helsinkyje, Gols-fiel (Norvegi-

Aktorė Henrika Hokušaitė

Kompozitorius Vytautas Mikalauskas

Dr. Marija Sereikienė

Žvilgsnis į praeitį ir dabartį

Ekonomikos mokslų daktaras, docentas Edvardas Česlovas Ladukas

Esu panevėžietis, mūsų kraštiečių garbingo klubo narys. Džiaugiuosi, kad jis atsirado ir jau 20 metų egzistuoja. Žaviuosi visais šio krašto žmonių pasiekimais: sukurtais dailės ir muzikos kūriniais, puikiais aktoriais, režisieriais ir išleistomis knygomis. Tik neretai jaučiuosi nejaukiai, nes tiesiogiai nei šiam kraštui, nei miestui nieko reikšmingo nepadariau, nors ten šeimos šaknys, ten gavau vidurinį išsilavinimą, pirmą gyvenimišką patirtį.

Gimiau dideliame Vaišvilčių kaime (daugiau kaip 30 kiemų), netoli Upytės, istorinio Čičinsko kalno. Dabar kaimo nebėra. Nusiausinus žemes, vieni persikėlė į kolūkio gyvenvietę, kiti į miestą. Netoli Krekenavos ir Garšvių kaimas, kur gyveno giminaičio, žinomo knygnešio, Adomo Laduko šeima. Adomas ir knygnešė jo sesuo Ona buvo mano senelio Jono Laduko vyresniojo brolio Vinco vaikai. Mano tėvas, gal dėl sunkių to meto gyvenimo sąlygų ar amžiaus skirtumo (40 metų) su Adomu bendravo mažai, bet gerbė, vadino *broliu*.

1956 metais baigiau tada žinomą ir dabar garsią Panevėžio Pirmąją vidurinę mokyklą (dabar – Juozo Balčikonio gimnazija). Čia gavau tvirtus žinių ir visuomeninio gyvenimo pagrindus. Būdamas devintoje klasėje įstojau į komjaunimą. Kai sužinojo tėvas, kaip ir daugelis tuo metu, labai smerkė. Ši esminį žingsnį dariau sąmoningai, sukrėstas kraupaus įvykio. Klasės draugo tėvus nužudė už tai, kad sesuo buvo komjaunuolė, kitaip galvojo. Dėl to į krūmus nebėgau. Buvau neabejingas viskam, kas dėjosi aplinkui. Tuo metu mieste ir kaime vyko esminės permainos, taip pat buvo daug neteisybės, daug ką buvo galima daryti protingiau, net ir ūkių gyvenimą kaime organizuoti buvo galima kitaip. Jaunatviškas maksimalizmas! Maniau, kad veikti komjaunimui buvo plati dirva mokykloje, mieste ir ypač kaime. Gyvenimas buvo labai nelengvas, reikėjo ir norėjosi jį gerinti, lengvinti, gražinti. Kaip?

Dr. Edvardas Česlovas Ladukas

Sporto meistras Antanas Arėška

Aktorius Bronius Babkauskas

Aktorė Uršulė Babickaitė

Vilniaus universiteto profesorius Šarūnas Raudys greta savo patrono, didžiulės įtakos išsilavinimui Panevėžyje turėjusio iškilaus Mokytojo Jono Janulionio (Gedimino Jokūbonio skulptūrinis portretas, 1962)

Šarūnas Raudys gimė inteligentų Juozo ir Antaninos Baltrušių šeimoje. Tėvai dalyvavo Nepriklausomos Lietuvos visuomeniniame gyvenime. Tad sovietinės okupacijos pradžioje, kaip ir daugelis jų bendraminčių, turėjo būti ištremti. Tėvas su vyresniuoju sūnumi spėjo pasislėpti, o motina su kūdikiu ant rankų atsidūrė vagone. Kūdikį pavyko išgelbėti. (Po tremties grįžusi motina parašė knygą apie išgyventus laikus Sibire: A. Baltrušienė. *Kelionė į niekur ir atgal*. Atsiminimai. Kaunas: Neo-Lithuania, 1993).

Tėvas ir toliau slapstėsi ir slapstė sūnus, pakeitė savo ir jų pavardę, iš kur tokia pavardė? RAUDYS.

*Raudotojų dvylika,
tų juodai gobtūruotų naktų
paskui raudodamos ėjo:
„Saulėle, saulele,
auginki smilgelę
boružei pakilt.“
Saulė ant dalgių galando –
dalgiais pakirto smilgelę –
dvylika raitelių jojo –
krito rasa...”*

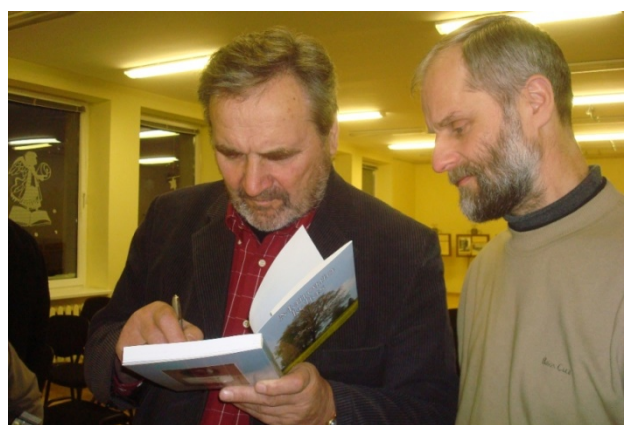
[M. Martinaitis]

Atraudojęs jis „tapo“ paprastu, mažai kvalifikuotu darbininku.

1958 m. Šarūnas Raudys baigė Pirmąją vidurinę mokyklą (dabar – J. Balčikonio gimnazija), 1963 m. – Kauno politechnikos institutą. Kurį laiką dirbo gamyboje, vėliau – mokslo ir mokymo įstaigose. Apgynė technikos mokslų kandidato (dabar – daktaro) ir daktaro (dabar – habilituoto daktaro) disertaciją. Tapo profesorium, akademiku. Dabar VU profesorius emeritas.

Aleksandra ir Juozas Kazickai

Vytautas Urbonas

Vilniaus Gedimino
technikos universiteto
rektorius habil. dr. prof.
Alfonsas Daniūnas

2017 spalio 18 d. į susitikimą klubu pakvietė Vilniaus Gedimino technikos universiteto rektorius, panevėžietis **prof. Alfonsas Daniūnas**. Susitikimas buvo gerai organizuotas ir jam skirta daug dėmesio. Rektorius nuoširdžiai papasakojo apie universiteto dabartį, perspektyvas, atsakė į klausimus. Parodė modernias laboratorijas, kuriose lankytojų laukė ir su jais bendravo dėstytojai, specialistai. Susitikime dalyvavo buvusi Panevėžio Septintosios vidurinės mokyklos (dabar J. Miltinio gimnazija) direktorė Irena Kačinskienė. Šią mokyklą yra baigęs ir A. Daniūnas. J. Kačinskienė rektoriui įteikė jos pačios parašytą knygą apie mokyklą. Susitikimas buvo nuoširdus ir įdomus. Gaila, kad susirinko negausus klubo narių būrelis.

„Rektorius A. Daniūnas savo pažiūromis ir nuostatomis priklauso senajai lietuvių tautos inteligentų kartai, kuriems tauta ir Nepriklausomybė buvo tarp švenčiausių gyvenimo ir veiklos vertybių. Galbūt tai nulėmė, jog jis yra iš „tipinių“ lietuvių patriotų, patyrusių Sibiro tremtį, 1955 m. Tomsko srities Verchatsko raj. Karelino gyvenvietėje išvydo pasaulį. .

1959 m. birželio mėn. jaunajai Jeronimo Albino ir Danutės Onos Daniūnų šeimai ir jų tėvams leista palikti tremtį, tačiau į Lietuvą jų neįleido. Todėl apsigyveno pas motinos brolių Latvijoje, prie Lietuvos sienos. 1961 m. Alfonsas pradėjo lankyti lietuvišką pradžios mokyklą Lietuvoje, Kvetkuose. Po kelerių metų visa šeima persikėlė į savąjį kraštą. Alfonsas mokėsi Panevėžio mokyklose, ypač gerai sekėsi tikslieji mokslai. Buvo pagarsėjęs ir kaip geras sportininkas, – krepšininkas. 1973 m. vasarą jis laikė egzaminus į VISI. Pasirinko Pramoninės ir civilinės statybos inžinieriaus studijas.

„Pagal abstrakcionizmo estetikos principus perkūriau egzistuojančią realybę. Ji buvo dvejopa: irstančių sienų ir karo sugriauto pasaulio. (...) Griūvančios sienos, po keliais sluoksniais praradusios pirminę spalvą, nubyrėjusiu tinku, dabar tapo mano intymiais „modeliais“ abstraktaus mąstymo drobėse. Tikrovė čia jungiasi su mitu, kaip ir mano paties likimas, mano paties nostalgija. Jautresnė siena gali išgirsti, kaip mano paveikslė dejuoja mikrodalelės“, – knygoje perteikiamos dailininko mintys (p. 28).

Vilniuje veikia K. Žoromskio muziejus (K. Kalinausko g. 12).

K. Žoromskio paveikslų yra keturiolikoje Europos ir Amerikos muziejų, biografija ir kūriniai įtraukti į pasaulio menininkų žinynus, kuriuos leidžia Amerikos biografijų institutas (*The American Biographical Institute*), Tarptautinis biografijų centras Kembridže, Anglija (*International Biographical Centre Cambridge, England*), *Personnages contemporains, Accademia Italia*.

Dailininkas prof. Kazimieras Leonardas Žoromskis už nuopelnus menui ir pasaulio kultūrai apdovanotas LR Prezidento LDK Gedimino ordino Riterio kryžiumi, JAV aukso medaliu.

Dr. Bronius Kačkus Panevėžio aps. Gabrielės Petkevičaitės-Bitės bibliotekoje pristato naują knygą

Praeities aidai. Iš gyvenimo

Nusipelnęs inžinierius, dr. Bronius Kačkus

Mano nueitą gyvenimo kelią galima būtų suskirstyti į dvi dalis. Vienoje jų mokslas, darbas, visa tai, be ko žmogus negali egzistuoti. Kitoje dalyje veikla, susijusi su pomėgiais, įgimta trauka tobulėti.

Gyvenime teko patirti daug rizikos, baimės, o kartu – pasitenkinimo ir džiaugsmo. Stebėdamas kitų žmonių gyvenimus pavydėjau jiems ramumos, griežtai reglamentuotos veiklos, be didelių pastangų ir siekių. Dabar nesigailiu.

Pasaulį išvydau senoje, dar senelių pastatytoje mažo pakauinės kaimelio troboje, kurioje buvo įrengtas tiksliai vienas galas. Molio asla, šiaudinis stogas, maži langai. Gimus broliui, seserims, septynias burnas privalėjo išmaitinti šeši hektarai menkai derlingos žemės. Vargas rodė ragus iš visų kampų.

Nuo vaikystės pagal išgales teko padėti tėvams: ravėti ir laistyti daržus, ganyti karves (tiesa, tik savo), kulti, malti, šienauti ir dirbti kitus darbus. Į už trijų kilometrų, kitame kaime, buvusią pradžios mokyklą dažnai tekdavo eiti užpustytu keliu. Apavas – medinės klumpės. Vėliau mokslai gimnazijoje, Kauno politechnikos institute.

Brandžiausius, produktyviausius, laimingiausius metus praleidau Panevėžyje. Čia kūriau šeimą, daug dirbau. Visas jėgas ir sugebėjimus atidaviau panevėžiečiams, keldamas jų materialinę, buitines ir dvasinę kultūrą.

Apie šį miestą ilgą laiką nieko nežinojau. Pirmą neakivaizdi pažintis su juo įvyko keistomis aplinkybėmis. Kauno IV gimnazijoje istorijos ir geografijos mus mokė mylimas, gerbiamas klasės auklėtojas Romanas Strielčiūnas. Iš jo istorijos pamokų prisimenu vaizdingas asmenybių charakteristikas, pvz. „Napoleonas buvo geras vyras, bet piktas kaip šeškas“. Arba: „Vytautas ant balto žirgo galopom į Juodąją jūrą“. Geografijos pamokos dažniausiai sukosi apie Kauną, Vilnių, apie Klaipėdą, dar kitus miestus. Nei tolesnių kraštų geografijos, nei istorijos, nei platesnių pasaulio arealų nepaliesdavo. Auklėtojas negailėdavo mums gerų pažymių, dažnai rašydavo penketus.

1948 m. mokykloje vyko ne tik mokymo, bet ir sudėtingas, politizuotas auklėjimo procesas. Prieškario pedagogines seminarijas baigę mokytojai, geri savo profesijos žinovai, sunkiai prisitaikė prie naujų reikalavimų. Mokiniai, mano bendraamžiai, gimę ir pradžios mokslus ėję prieš karą, elgėsi kaip mokė tėvai ir mokytojai.

Gimnazijoje kūrėsi komjaunimo organizacija. Į komjaunuolius mokiniai žiūrėjo kreivai. Pirmieji komjaunuoliai miškininkų buvo nužudyti. Areštuotas mokyklos direktorius. Sklido kalbos, kad prie jo arešto prisidėjo komjaunuoliai. Visą tai kūrė neigiamą požiūrį į šią organizaciją. Vyko „perauklėjimo“ procesas. Mokiniais buvo rekomenduojama skaityti knygas apie komjaunuolių žygdarbius Didžiojo Tėvynės Karo metais ir kt. Į propagandinę akciją įsijungė ir spauda.

1948 m. vasario 28 d. „Komjaunimo Tiesoje“ buvo išspausdintas M. Gintulio viešas laiškas Kauno IV gimnazijos VIII klasės mokiniui Vytautui Jankui. Pavadintas „Žodis abiturientui“ (Laišką M. Gintulio slapyvardžiu parašė Mykolas Sluckis, panevėžietis, rašytojas su kuriuo vėliau teko bendrauti).

Laišką apsvarstė gimnazijos mokytojų taryba, komjaunimo pirminės organizacija ir bendruos mokinių susirinkimas. Vytautas Jankus čia buvo kritikuojamas kaip politiškai nesubrendęs ir neturintis atsakomy-